

Informatīvais ziņojums “Par atbildīgo institūciju rīcību saistībā ar publiski izskanējušo informāciju par “Panamas dokumentiem””

Ievads

Informatīvais ziņojums izstrādāts, pamatojoties uz Ministru prezidenta 2016.gada 10.maija rezolūcijā Nr.1.1.1/19 doto uzdevumu finanšu ministrei sadarbībā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, iesaistot citas atbildīgās institūcijas, sagatavot un divu mēnešu laikā iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā tiesību akta projektu par atbildīgo institūciju rīcību saistībā ar publiski izskanējušo informāciju par “Panamas dokumentiem”.

Informatīvajā ziņojumā ietverta informācija par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu novēršanas dienesta (turpmāk – Kontroles dienests), Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk – FKTK), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) un Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) paveikto saistībā ar “Panamas dokumentiem”, kā arī ietverti secinājumi un risinājumi turpmākai rīcībai.

I Vispārēja informācija

Sākot no 2016.gada 4.aprīļa, vairāki ārvalstu un Latvijas pētnieciskie žurnālisti, kuri pārstāv Starptautisko pētniecisko žurnālistu konsorciju (ICIJ), publicēja informāciju par tā saucamajiem “Panamas dokumentiem”, kas iegūta no Panamas juridiskās kompānijas “MossackFonseca” datu centra publiskotajiem vairāk nekā 11 miljoniem dokumentu.

2016.gada 9.maijā Starptautisko pētniecisko žurnālistu konsorcijs (ICIJ) interneta vietnē <https://offshoreleaks.icij.org/> publicēja “Panamas dokumentus”, kuros pieejama informācija par aptuveni 320 000 ārzonu vienībām, kurām konstatēta saikne ar fiziskām un juridiskām personām 200 valstīs un teritorijās.

“Panamas dokumenti” aktualizēja jautājumu par finanšu līdzekļu slēpšanu ārzonās. Ievērojot minēto, atbildīgās institūcijas savas kompetences ietvaros ir uzsākušas kontroles pasākumus.

Informatīvajā ziņojumā ir ietverta informācija par “Panamas dokumentu” izvērtēšanas gaitu, problēmām, ar kādām saskaras atbildīgās institūcijas, kā arī norādīta rīcība, kāda veicama, turpinot pārbaudīt “Panamas dokumentus”.

II Latvijas atbildīgo institūciju paveiktais

Kontroles dienests

Saistībā ar Panamas juridiskās firmas “MossackFonseca” publiskoto dokumentu lietu Kontroles dienests 2016.gada 7.aprīlī nosūtīja pieprasījumus 24 Latvijā reģistrētām bankām, 3 licencētām maksājumu iestādēm un 29 reģistrētām maksājumu iestādēm (kopumā 56 iestādēm), uz ko saņemtas 5 atbildes (4 ziņojuma formā un 1

atbildes vēstule no maksājuma iestādes). 2016.gada 27.maijā Kontroles dienests nosūtīja pieprasījumu FKTK, uz kuru 2016.gada 28.jūnijā saņemta sākotnējā atbilde. Kontroles dienests saņēma 2 ziņojumus no Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektiem par klientu veiktajiem aizdomīgajiem darījumiem. 2016.gada 7.aprīlī Kontroles dienests ar rakstisku lūgumu sniegt visu jebkāda veida iespējamo informāciju vērsās pie Starptautiskā pētniecisko žurnālistu konsorcijs (ICIJ), bet līdz šim nekāda veida atbilde (vai cita veida reakcija) nav saņemta.

Kontroles dienests jau pirms "Panamas dokumentu" lietas 2015. – 2016.gadā ir veicis virkni pasākumu saistībā ar ārzonu kompāniju pārbaudi, tai skaitā nosūtījis atbildīgajām institūcijām 34 materiālus pēc Krimināllikuma (turpmāk – KL) 177.panta un 195.panta, kuros figurē ārzonu kompānijas, kas reģistrētas Panamā, Britu Virdžīniju salās, Belizā, Seišeļu salās, 29 gadījumos ir uzsākti kriminālprocesi, 2 gadījumos vēl nav pieņemti lēmumi.

2013.gada 11.oktobrī Kontroles dienests noslēdza sadarbības līgumu (Saprašanās memorandu) ar Panamas Finanšu izlūkošanas vienību un minētais dokuments ir bijis par pamatu savstarpējai produktīvai sadarbībai arī pirms "Panamas dokumentu" lietas.

Starptautiskās "Panamas dokumentu" lietas materiālu apjoms, kas attiecas uz Latviju, ir 139 fiziskās personas un 2941 juridiskās personas. "Panamas dokumentos" norādītie uzņēmumi ir identificējami tikai pēc nosaukuma vai nosaukuma fragmenta, fiziskās personas ir identificējas pēc vārda un uzvārda, tai skaitā dažādās rakstībās (ņemot vērā minēto, personas kopējā sarakstā, iespējams, atkārtojas). Šobrīd Kontroles dienests veic pārbaudi par 117 juridiskajām personām un 106 fiziskajām personām.

Sākotnēji, pārbaudot 26 juridiskās personas, Kontroles dienests ir veicis šādus pasākumus:

- 1) 2010.gada 29.martā nosūtīts materiāls Nr.3-9.1/MZ-10-133 pēc KL 195.p.3.d., Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē uzsākts kriminālprocess Nr.11816006810;
- 2) 2016.gada 27.maijā Kontroles dienests nosūtīja materiālu Nr.3-9.1/MZ-16-63 Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldei, kura ietvaros tika iesaldēti noziedzīgi iegūti līdzekļi vairāk nekā 3 miljoni euro apmērā. Uz šī materiāla pamata Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē pēc KL 195.p.3.d. tika uzsākts kriminālprocess Nr.11816006616.

Pārbaudes 2.posmā, pārbaudot 117 juridiskās personas, Kontroles dienests veica šādus pasākumus:

- 1) kopumā nosūtīti 5 materiāli par 5 personām (t.sk. 2016.gada 6.jūnijā nosūtīts materiāls Nr.3-9.1./MZ-16-486, kurš šobrīd tiek izskatīts Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldē; informācija par pieņemto lēmumu vēl nav pieejama), uz kuru pamata uzsākti 4 kriminālprocesi par 4 personām;
- 2) sniegtas 10 atbildes tiesībaizsardzības iestādēm uz pieprasījumiem par 7 personām;
- 3) sniegtas 55 atbildes ārvalstu Finanšu izlūkošanas dienestiem par 44 personām.

Attiecībā uz 106 fiziskajām personām Kontroles dienests ir veicis šādus pasākumus:

DEKL_FMZino_070716_Panamas_dok.docx; Informatīvais ziņojums "Par atbildīgo institūciju rīcību saistībā ar publiski izskanējušo informāciju par "Panamas dokumentiem"

- 1) nosūtīti 9 materiāli tiesībaizsardzības iestādēm par 11 personām (t.sk. uzsākti 6 kriminālprocesi par 6 personām);
- 2) sniegtas 11 atbildes tiesībaizsardzības iestādēm uz pieprasījumiem par 8 personām;
- 3) sniegtas 19 atbildes ārvalstu Finanšu izlūkošanas dienestiem par 8 personām.

“Panamas dokumentu” lietas ietvaros 2016.gada 20.maijā Kontroles dienests organizēja sanākumi ar Finanšu policijas pārvaldes vadību, kā arī 2016.gada 3.jūnijā tikās ar vienas ārvalsts Finanšu izlūkošanas dienesta delegāciju, un 2016.gada 10.jūnijā ar šīs valsts nodokļu administrācijas delegāciju Rīgā, vienojoties par palīdzības saņemšanu, 2016.gada 26.maijā notika Kontroles dienesta sanāksme ar FKTK vadības pārstāvi.

Sadarbības ietvaros ar ārvalstu finanšu izlūkošanas dienestiem Kontroles dienests ir nosūtījis pieprasījumus trijiem ārvalstu finanšu izlūkošanas dienestiem, no kuriem viens dienests ir sniedzis atbildi, no otrā dienesta atbilde nav saņemta, savukārt trešais dienests sniedza atbildi, ka “Panamas dokumentu” lieta nav tā kompetencē, aicinot citu informāciju pieprasīt tiesiskās palīdzības lūguma veidā. Papildus tam, sadarbojoties ar citu valstu Finanšu izlūkošanas dienestiem par “Panamas dokumentu” lietu, Kontroles dienests ir saņēmis spontānos ziņojumus no 3 ārvalstu dienestiem un nosūtījis spontānos ziņojumus 2 ārvalstu dienestiem.

Ņemot vērā, ka masu medijos pieejamā informācija nevar tikt tieši izmantota tiesvedībā, jo nav iegūta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, Kontroles dienests aktīvi meklē un izmanto veidus, kā tiesiski iegūt informāciju. Attiecībā uz informāciju, kas iegūta “Panamas dokumentu” lietā, pastāv personas datu apstrādes problēmas, jo nav zināmi personas dzimšanas vai juridiskās personas reģistrācijas dati, iegūta informācija ir dažādās valodās, kā arī daļa informācijas ir novecojusi (piemēram, daudzas no juridiskajām personām jau sen izbeigušas savu darbību). Kontroles dienesta ierobežotās kapacitātes dēļ “Panamas dokumentu” lietas pārbaude ir uzdots vienai darījumu operāciju analītiķei, kuras lietvedībā atrodas arī 16 citas lietas. Atsevišķu jautājumu risināšanai šajā lietā uz laiku tiek piesaistīti arī citi dienesta darbinieki.

Kontroles dienests norāda, ka personu pārbaude šajā lietā ir ļoti laikietilpīgs process, jo informācija par katru personu ir jāpārbauda manuāli, ņemot vērā minētās problēmas saistībā ar personu datu apstrādi. Tādējādi Kontroles dienesta darbiniekiem tā ir papildu noslodze, t.sk. liela apjoma papildu pienākumi vienam darījumu operāciju analītiķim. Ņemot vērā Kontroles dienesta ierobežoto kapacitāti, nav iespējams precīzi noteikt laiku, kas būs nepieciešams, lai pārbaudītu visas “Panamas dokumentu” lietā figurējošās personas.

FKTK

FKTK apkopoja publiskajos resursos (piemēram, Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas CentramRe:Baltica u.tml.) pieejamo informāciju par fiziskajām un juridiskajām personām, kuras bija minētas "Panamas dokumentos" un 2016.gada 8.aprīlī un 2016.gada 13.aprīlī nosūtīja bankām pieprasījumu sniegt šādu informāciju:

- 1) vai bankā visā tās darbības periodā ir vai ir bijis atvērts konts FKTK minētajām fiziskām un juridiskām personām;

- 2) vai bankas klienti tās darbības periodā ir saņēmuši vai veikuši maksājumus FKTK minētajām personām;
- 3) vai FKTK norādītās fiziskās personas ir bijušas pilnvarotās personas vai patiesie labuma guvēji pielikumā minētajiem vai jebkuriem citiem bankas klientiem;
- 4) vai bankā ir vai ir bijuši atvērti konti klientiem, kurus ir piesaistījusi/reģistrējusi Panamas juridiskā firma "MossackFonseca", vai tās pārstāvji/aģenti.

FKTK 2016.gada 11.maijā nosūtīja bankām informāciju, ka Starptautiskais pētniecisko žurnālistu konsorcijs 2016.gada 9.maijā ir ievietojis internetā datubāzi (pieejama vietnē <https://offshoreleaks.icij.org/>) par Panamas juridiskās firmas "MossackFonseca", kas specializējas ārzonu uzņēmumu pārdošanā un pārvaldīšanā, klientu dokumentiem. FKTK vēstulē aicināja bankas izmantot datu bāzi, lai gūtu papildu informāciju par klientiem, to pārstāvjiem un patiesajiem labuma guvējiem, kā arī sadarbības partneriem, veiktu to izvērtējumu un izmantotu bankas klientu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska līmeņa noteikšanai un identificēto risku mazināšanai.

FKTK, pamatojoties uz Kontroles dienesta apkopojumu par personām un adresēm, kurām ir konstatēta saistība ar Latvijas Republiku, 2016.gada 16.maijā nosūtīja vēstuli bankām, lūdzot izvērtēt, vai FKTK vēstulē minētās personas ir vai ir bijušas bankas klienti, kā arī vai minētajām personām vai adresēm ir vai ir bijusi kāda cita saistība ar bankas klientiem (piemēram, patiesie labuma guvēji, pilnvarotās personas). Ja banka konstatētu klientu sakrītību vai saistību ar FKTK vēstules pielikumā minētajām personām vai adresēm, bankām līdz 2016.gada 6.jūnijam bija jāinformē FKTK par izvērtējuma rezultātiem, norādot:

- 1) klientus, kuri sakrīt ar FKTK vēstules pielikumā minētajām personām;
- 2) klientus, kuriem konstatēta saistība ar FKTK vēstules pielikumā minētajām personām vai adresēm;
- 3) informāciju, vai par 1. un 2.punktā minēto klientu darījumiem banka ir sniegusi ziņojumus Kontroles dienestam kā par aizdomīgiem darījumiem;
- 4) informāciju, vai par 1. un 2.punktā minētajiem klientiem vai to darījumiem banka ir saņēmusi pieprasījumus no korespondentbankām;
- 5) informāciju, vai ar 1. un 2.punktā minētajiem klientiem banka ir izbeigusi darījumu attiecības, ņemot vērā pastāvošos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un reputācijas riskus.

FKTK ir saņēmusi informāciju no bankām saistībā ar 1.punktā minēto pieprasījumu un veikusi sākotnējo informācijas apkopojumu, kura rezultātā ir iegūti šādi dati:

- 1) 14 bankās ir bijuši iespējamie klienti, patiesie labuma guvēji vai pilnvarotās personas, kuras ir minētas FKTK vēstules pielikumā;
- 2) 14 bankās kopumā ir 38 iespējamie klienti, kuri ir minēti FKTK vēstules pielikumā;
- 3) 14 bankās kopumā ir 104 iespējamie patiesā labuma guvēji vai pilnvarotās personas, kuri ir minēti FKTK vēstules pielikumā;
- 4) 14 bankās kopumā ir 296 iespējamie klienti, kas veikuši vai saņēmuši 296 maksājumus personām, kas minēti FKTK vēstules pielikumā.

Veicot 3.punktā minēto pieprasījuma apkopojumu un izvērtējumu, iegūti šādi dati:

- 1) secināts, ka 17 bankās ir bijuši vai joprojām ir iespējamie klienti, patiesie labuma guvēji vai pilnvarotās personas, kuras ir minētas FKTK vēstules pielikumā;
- 2) secināts, ka 17 bankās ir iespējamie esošie un bijušie 3022 klienti, tai skaitā klienti, kuriem ir iespējamā saistība ar Latviju. Norādītais skaits ietver sakritību ar juridisku personu nosaukumiem vai nosaukumu fragmentiem, adresēm, un fizisko personu vārdiem un uzvārdiem, un ietver banku sniegto informāciju par fizisko un juridisko personu saistību ar Latviju. Ņemot vērā precīzi identificējošu datu trūkumu, norādītais skaitlis ir indikatīvs;
- 3) 14 bankās kopumā ir iespējamie esošie un bijušie 134 patiesā labuma guvēji, pilnvarotās personas un amatpersonas, kuru vārdos un uzvārdos konstatēta sakritība ar FKTK pieprasījumā norādītajām personām. 25 personas ir bijušas patiesumā labuma guvēji, amatpersonas un pilnvarotie pārstāvji vairākos uzņēmumos.

FKTK turpina izvērtēt saņemto informāciju, analizējot darījumu dinamiku, vērtējot veikto darījumu laika intervālus, analizējot juridisko un fizisko personu, kas saistītas ar Latviju, darījumu apjomu dinamiku, darījumu attiecību izbeigšanas biežumu un ziņojumu sniegšanas Kontroles dienestam biežumu. Vienlaikus FKTK vērtē vai "Panamas dokumentos" neparādās personas, kuras ir saistītas ar kredītiestādes padomi, valdi, amatpersonām vai tās akcionāriem.

KNAB

KNAB, uzsākot vērtēt publiski izskanējušās ziņas par "Panamas dokumentiem", 2016.gada 18.aprīlī nosūtīja Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centram "Re:Baltica" (vēstule Nr.1/2289) informācijas pieprasījumu ar lūgumu nosūtīt Birojam viņu rīcībā esošo informāciju (materiālus), kas norāda uz Panamas juridiskās firmas "MossackFonseca" dokumentos esošajiem Latvijas Republikas klientiem un labuma guvējiem.

Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centrs "Re:Baltica" 2016.gada 25.aprīļa vēstulē norādīja, ka nevar izpildīt Biroja prasību, jo minētās datu bāzes turētājs ir Starptautiskais pētniecisko žurnālistu konsorcijs (ICIJ), kas nodrošina piekļuvi datu bāzei savām partneru organizācijām, un informēja, ka ICIJ maija sākumā plāno nodot publiskai piekļuvei "MossackFonseca" datus par kompānijām un to akcionāriem/īpašniekiem, līdz ar to visu valstu nodokļu administrācijām un tiesībsargājošām iestādēm būs iespēja pašiem meklēt informāciju par sev interesējošiem subjektiem.

KNAB 2016.gada 3.maijā nosūtīja Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centram "Re:Baltica" (vēstule Nr.1/2681) lūgumu sniegt informāciju, vai Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centra „Re:Baltica” rīcībā ir informācija (materiāli) par Panamas juridiskās firmas "MossackFonseca" dokumentos esošajiem Latvijas Republikas klientiem un labuma guvējiem valsts amatpersonām, bez Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centra Re:Baltica rakstos minētās valsts amatpersonas Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāja Aivara Lemberga.

Atbildi Birojs no Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centra "Re:Baltica" līdz šim brīdim nav saņēmis.

Izvērtējot dažādās publikācijās žurnālistu publiskoto informāciju, žurnālisti secinājuši, ka no Latvijas "MossackFonseca" failos nebija atrodamas ievērojami politiski, kā vien Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs (un viņa meita), bet pamatā ārzonas izmantojuši vairāk vai mazāk pazīstami uzņēmēji. Turklāt arī publikācijās ir minēti, ka ieraksti, kas datu bāzē ir atrodamas par A.Lembergu, saistīti ar joprojām tiesā izskatāmo krimināllietu. Saskaņā ar publiskoto informāciju, jau 2008.gada janvārī – martā A.Lemberga advokāte lūdza "MossackFonseca" sniegt oficiālu atbildi, vai A.Lembergs ir saistīts ar virkni Panamā un Britu Virdžīnu salās reģistrētām firmām, kuras figurē viņa kriminālprocesā. Uz ko Panamas juristi atbildēja, ka A.Lembergavārda šajos reģistros nav, bet tas nenozīmē, ka viņam nekas nepieder, jo akcionāru sarakstus tur pašas kompānijas.

Izvērtējot 2016.gada 9.maijā internetā publicēto "Panamas dokumentu" datu bāzi - vietnē "offshoreleaks.icij.org", konstatēts sekojošais.

Latvijas vārds ir saistīts ar 2941 ārzonas juridiskajām personām, ar 162 fiziskajām personām, ar 18 starpniekpersonām un ar 153 adresēm. Starp "Panamas dokumentos" esošajām fiziskajām personām tika identificēta divas valsts amatpersonas:

Igors Kuzmuks – valsts amatpersona no 2009.gada 1.jūlija, šobrīd Rīgas domes deputāts. Saskaņā ar "MossackFonseca" failos norādīto informāciju Igors Kuzmuks no 2005.gada 16.marta līdz 2006.gada 10.martam bija "WerbwnecVenturesCorp." direktors;

Tatjana Kungurova – valsts amatpersona no 2001.gada 17.augusta, šobrīd vecākā inspektore Valsts policijā. Saskaņā ar "MossackFonseca" failos norādīto informāciju Tatjana Kungurova ir bijusi akcionārs/īpašnieks UPPM International Limited, kura reģistrēta 2009.gada 15.decembrī un izslēgta no reģistra 2013.gada 30.aprīlī. Birojā 2016.gada 17.jūnijā sniegtajā paskaidrojumā T.Kungurova paskaidroja, ka viņa nav reģistrējusi nekādus uzņēmumus, neko nezina par UPPM International Limited, un nevar sniegt nekādu skaidrojumu par savu saistību ar minēto uzņēmumu.

Izvērtējot publiskoto informāciju un citu KNAB rīcībā esošo informāciju par I.Kuzmuku un T.Kungurovu, tai skaitā valsts amatpersonu deklarācijas par 2013., 2014. un 2015.gadu, netika konstatēti fakti, kas liecinātu par minēto valsts amatpersonu iespējamo likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteikto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu.

KNAB informāciju par Valsts policijas valsts amatpersonas T.Kungurovas, iespējams prettiesisku datu izmantošanu (T.Kungurovas vārda esamība "MossackFonseca" failos), nosūtīja izvērtēšanai Valsts policijai.

KNAB secinājumi. Lai nodrošinātu efektīvāku fizisko personu (t.sk. valsts amatpersonu) ienākumu kontroli, jārisina jautājumi par:

1) informācijas ieguvī no ārvalstīm par fiziskāmpersonām piederošo mantu un finanšu līdzekļiem, veicot fizisko personu (valsts amatpersonu) ienākumu kontroles pasākumus (t. sk. pārbaudot valsts amatpersonu deklarācijas un amatpersonu darbības atbilstību likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normām), pirmskriminālprocesa stadijā (administratīvā procesa vai lietvedības administratīvā pārkāpuma lietās ietvaros);

2) kontrolējošo institūciju tiesību un iespēju paplašināšanu, veicot fizisko personu ienākumu kontroles pasākumus, pārliecināties par fiziskas personas skaidrās naudas uzkrājumu faktisko esamību;

3) pienākuma noteikšanu fiziskām personām, lai izslēgtu iespēju fiktīvu darījumu slēgšanai, slēdzot aizdevumu/aizņēmumu līgumus savā starpā, ja aizdevumu/aizņēmumu summa pārsniedz, piemēram, 10 minimālās mēnešalgas, slēgt notariālā akta formā pie notāra vienlaicīgi paredzot, ka notārs pārliecinās par šīs naudas faktisko esamību (nodošanas faktu) - piemēram, notārs varētu būt konta turētājs, kurā darījuma slēdzēji īslaicīgi ieskaita aizdevumu/aizņēmumu summu;

4) pienākuma nastas pārņemšanu no valsts uz personu, paredzot, ka, ja kontrolējošajām institūcijām ir pamatotas šaubas par fiziskas personas (valsts amatpersonas) finanšu vai mantas izcelsmes legalitāti, vai arī, ja legāli gūtie ienākumi ir neatbilstoši faktiskajam mantiskajam stāvoklim (piemēram, dārgi nekustamie īpašumi, dārgi transportlīdzekļi, u.c. manta) un kontrolējošo institūciju rīcībā nav informācijas, kas liecinātu, ka fiziskajām personām ir pietiekami līdzekļi šādas mantas ieguvei, personai ir pienākums pierādīt savas mantas un finanšu līdzekļu izcelsmes legalitāti, to pamatojot ar dokumentiem. Savukārt, ja fiziskā persona (valsts amatpersona) nevar pierādīt savas mantas un finanšu līdzekļu izcelsmes legalitāti, tiek prezumēts, ka persona šo mantu un finanšu līdzekļus ieguvusi no prettiesiskiem ienākumu avotiem, nesamaksājot nodokļus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā

VID

Līdz ar pirmo ziņu nonākšanu masu medijos, VID sakaru virsnieks Eiropolā uzsāka aktīvu komunikāciju ar Eiropu un tajā pārstāvēto Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu tiesībsardzības iestāžu sakaru virsniekiem par iespējamo datu iegūšanu par Latvijas valstspiederīgajiem.

Sobrīd iegūtā informācija liecina par sekojošo Eiropas Savienības (turpmāk - ES) dalībvalstu tiesībsardzības iestāžu pašreizējo un iespējamo nākotnes rīcību saistībā ar "Panamas dokumentu" izmantošanu:

- 1) atsevišķas Eiropolā pārstāvēto valstu tiesībsardzības iestādes to likumiskos ietvaros ir uzsākušas publiski izskanējušās informācijas administratīvu pārbaudi par gūtās peļņas slēpšanu, izmantojot vienu vai vairākas ārzonas jurisdikcijas, lai izvairītos no nodokļu nomaksas;
- 2) atsevišķas Eiropolā pārstāvēto valstu tiesībsardzības iestādes ir spējušas sasaistīt publiski izskanējušo informāciju ar jau notikušām vai šobrīd vēl aktuālām izmeklēšanām, saistītām ar nodokļu un citiem noziegumiem;
- 3) neviena no Eiropolā pārstāvēto valstu tiesībsardzības iestādēm nav tiesīga tieši izmantot masu medijos izskanējušo informāciju kriminālizmeklēšanas uzsākšanai, jo informācija nav iegūta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Izvērtējot informācijas iegūšanas iespējas no pirmavota Latvijā, kas ir nodibinājums "Baltijas pētnieciskais žurnālistikas centrs RE:Baltica", VID 2016.gada 7.aprīlī nosūtīja vēstuli Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centram RE:Baltica ar lūgumu sniegt visu centra rīcībā esošo informāciju, kura attiecināma uz Latvijas Republikas fiziskām un juridiskām personām, konkrēti – darījumiem, maksājumiem, saraksti, u.c. nozīmīgu informāciju, kas minēta "Panamas dokumentos". No Baltijas Pētnieciskās Žurnālistikas Centra RE:Baltica 2016.gada 12.aprīlī tika saņemta atbilde, ka lūgums pēc informācijas sniegšanas nevar tikt izpildīts, jo norādītās datu bāzes

turētājs ir ICIJ, kas nodrošina piekļuvi datu bāzei savām partneru organizācijām. Līdz ar to, šāda veida informācijas pieprasījumi adresējami centra direktoram Džerardam Railam.

2016.gada 20.aprīlī Eiropols uzrunāja ES dalībvalstu, kā arī trešo valstu tiesībsardzības iestādes ar lūgumu sniegt informāciju par valstu pašreizējām aktivitātēm saistībā ar publiski izskanējušās informācijas pārbaudi un centieniem krimināltiesiskās sadarbības ceļā iegūt žurnālistiem pieejamos "Panamas dokumentus", vai datus, kas nonākuši Panamas kompetento dienestu rīcībā pēc uzņēmumā "MossackFonseca" veiktajām kriminālprocesuālajām darbībām. Būtiski, ka Eiropols var uzsākt aktīvu kompetento dienestu pārrobežu sadarbības koordināciju tikai pēc kādas valsts kompetentā dienesta lūguma un pēc valstu kompetento dienestu rīcībā nonākušo "Panamas dokumentu" datu saņemšanas.

"Panamas dokumentu" jautājums vairākkārtīgi ticis pārrunāts arī ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras pārstāvi ES Tieslietu jomas sadarbības aģentūrā - Eurojustā. Ir noskaidrots, ka Latvijas pārstāvniecības rīcībā šobrīd nav informācijas, ka saistībā ar "Panamas dokumentiem" saistītu jautājumu risināšanā tiktu izmantota valstu Prokuratūru starptautiskās sadarbības platforma.

Saskaņā ar rīcībā esošo informāciju Panamai ir noslēgti tikai daži starptautiskie krimināltiesiskās palīdzības līgumi ar tādām valstīm, kā ASV, Kolumbija, Kostarika, Salvadora, Gvatemala, Hondurasa, Meksika un Brazīlija. No iepriekš minētā izriet, ka krimināltiesiskās palīdzības līgumi ir noslēgti tikai ar Panamas ģeopolitiski tuvākajiem sadarbības partneriem. Šo valstu vidū nav nevienas Eiropas valsts, kas būtiski apgrūtinā ES dalībvalstu un Panamas kompetento dienestu sadarbību.

Komunikācijā ar ASV Iekšējo ieņēmumu dienesta sakaru virsnieku Eiropolā izdevies noskaidrot, ka nesen notikušajā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) Kopējo starptautiskās nodokļu patvēruma informācijas un sadarbības struktūru tīkla (JITSIC – JointInternationalTaxShelterInformationandCollaborationNetwork) sanāksmē tika apspriests jautājums par "Panamas dokumentiem", un kur Austrālijas Ieņēmumu dienests ir uzņēmies iniciatīvu šī jautājuma risināšanā. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka VID nav OECD JITSIC dalībnieks, šobrīd tiek risināts jautājums par dalību JITSIC tīklā.

2016.gada 9.maijā Starptautisko pētniecisko žurnālistu konsorcijs (ICIJ) interneta vietnē <https://offshoreleaks.icij.org/> publicēja "Panamas dokumentus", kuros pieejama informācija par aptuveni 320 000 ārzonu vienībām, kurām konstatēta saikne ar fiziskām un juridiskām personām 200 valstīs un teritorijās.

Veicot datu meklēšanu norādītajā interneta vietnē, tika atlasītas 162 personas, kuras saistītas ar Latviju. Izvērtējot iegūto informāciju, konstatēts, ka sarakstā ar 162 personām vairāki ieraksti atkārtojas un dublējas, kā rezultātā tika atlasītas 140 personas, kas ir Latvijas rezidenti, no kurām savukārt identificēta 121 fiziskā persona un 2 juridiskās personas. No kopējā saraksta neidentificējamas ir 13 fiziskās personas un 1 juridiskā persona.

Izvērtējot 121 fizisko personu, kam piešķirts Latvijas personas kods, noskaidrots, ka:

- 2 fiziskās personas ir mirušas;
- 3 fiziskās personas ir izceļojušas;

- 13 personām veikti nodokļu administrācijas kompetencē esošie kontroles pasākumi (tematiskās pārbaudes, nodokļu auditi);
- 40 personām VID ir veicis atbilstošus pasākumus nodokļu administrēšanas procesa ietvaros;
- Finanšu policijas pārvaldes (turpmāk - FPP) uzskaites sistēmā ir informācija par 28 "Panamas dokumentos" minētajām fiziskām personām. Izvērtējot FPP rīcībā esošo informāciju, konstatēts, ka minētās fiziskās personas FPP redzes lokā nonākušas saistībā ar Kriminālprocesiem un citiem materiāliem, kas nav saistīti ar publiski izskanējušo informāciju par "Panamas dokumentiem".

Veicot izpēti par ārzonu uzņēmumiem, kas saistīti ar augstāk minēto 121 personu, konstatēts, ka 66 personām ārzonu uzņēmumi ir aktīvi.

Šobrīd VID tiek aktualizēts un veikts minētās 121 fiziskās personas, kā arī identificēto juridisko personu datu analīzes process.

FPP no Nīderlandes Nodokļu un muitas administrācijas Fiskālās informācijas un izmeklēšanas dienesta (FIOD) ir saņēmis vispārēja rakstura informācijas pieprasījumu saistībā ar "Panamas dokumentiem", ar kuru vienlaikus tiek izteikts arī aicinājums uz turpmāku sadarbību, ko FPP arī apstiprinās.

Lai īstenotu vienotu un koordinētu pieeju valstī "Panamas dokumentu" apstrādē un izplatīšanā, nepieciešams noteikt vienu institūciju, kas apkopotu, analizētu iespējami visu saņemto informāciju un tālāk nodotu dienestiem pēc piekritības to informācijas daļu, kas attiecas uz to kompetenci, un kas turklāt neizslēdz iespēju pašiem dienestiem veikt visus iespējamus pasākumus atbilstoši to kompetencei. Šī institūcija varētu būt, piemēram, Kontroles dienests, kas jau šobrīd līdzīgā veidā saņem, apstrādā un analizē ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem finanšu darījumiem. Līdz ar to izvēlētajai institūcijai būtu jāuzņemas arī vadošā loma Panamas juridiskās kompānijas "MossackFonseca" datu centra publiskoto dokumentu saturošās informācijas, kas attiecas uz Latvijas rezidentiem, iegūšanā vai šīs iegūšanas koordinēšanā, regulāri ziņojot valdībai par informācijas iegūvi, kā arī tās analīzes rezultātiem un citiem dienestiem nodotās informācijas apjomiem.

III Starptautisko institūciju paveiktais

Ņemot vērā, ka tā saucamo "Panamas dokumentu" publicēšana aktualizēja jautājumus par finanšu līdzekļu slēpšanu ārzonās globālā mērogā, vairāki aspekti cīņai pret šo parādību notiek, valstīm sadarbojoties starptautisko organizāciju līmenī. Zemāk atspoguļoti vairāki starptautiskie pasākumi, kuros ir iesaistītas Latvijas institūcijas, un kuru mērķis ir mazināt iespēju slēpt finanšu līdzekļus ārzonās.

Administratīvās sadarbības stiprināšana nodokļu jomā

Ņemot vērā globalizācijas procesus, kā rezultātā nodokļu maksātājiem ir kļuvis daudz vienkāršāk veikt investīcijas, izmantojot finanšu iestādes valstīs, kas nav attiecīgā nodokļu maksātāja rezidences valsts, milzīgas naudas summas tiek turētas "ārzonās", neizpildot ar tām saistītās nodokļu saistības nodokļu maksātāju rezidences

valstīs¹. Uz “ārzonu” plašu izmantošanu norāda arī dokumentu apjoms, kāds atrodams “Panamas dokumentos”.

Turklāt pēdējos gados ir ievērojami pieaugusi pārrobežu krāpšana nodokļu jomā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, kā rezultātā šai problēmai tiek veltīts arvien vairāk uzmanības gan Eiropas Savienības, gan pasaules līmenī². Nodokļu administrāciju sadarbība ir izšķiroši svarīga cīņai pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Nodokļu administrāciju sadarbības galvenais elements ir apmaiņa ar informāciju³.

Ievērojot minēto, pasaules un Eiropas Savienības līmenī šobrīd tiek ieviesti vairāki pasākumi, lai stiprinātu informācijas apmaiņu, tādējādi arī liekot nodokļu maksātājiem šķēršļus izvairīties no nodokļu saistībām, slēpjot naudas līdzekļus “ārzonās”.

Globālais standarts automātiskajai informācijas apmaiņai par finanšu kontiem (turpmāk – CRS). CRS ir standarts, kuru izstrādāja OECD, un tas paredz automātisko informācijas apmaiņu par finanšu kontiem. CRS piemērošanas rezultātā nodokļu administrācijām būs pieejama informācija par to rezidentu ārvalstīs turētajiem finanšu kontiem, kā rezultātā nodokļu administrācijām būs iespēja pārbaudīt, vai saistībā ar līdzekļiem, kas tiek turēti ārvalstu finanšu kontos, tika nomaksāti nodokļi. Šobrīd CRS ir apņēmusies ieviest 101 valsts, galvenokārt attīstītas valstis un finanšu centri. Latvijā CRS jau ir ieviests, un pirmo informāciju no ārvalstīs turētajiem Latvijas rezidentu kontiem paredzams saņemt līdz 2017.gada 30.septembrim (no Panamas līdz 2018.gada 30.septembrim). Tādējādi VID, veicot kontroles pasākumus, pamatojoties uz CRS ietvaros saņemto informāciju, būs iespēja cīnīties pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas, slēpjot naudas līdzekļus “ārzonās”.

Konvencija par savstarpējo administratīvo palīdzību nodokļu jomā (turpmāk – Konvencija). Konvencija, kuru izstrādāja OECD kopā ar Eiropas Padomi, ir uzskatāma par visaptverošāko daudzpusējo instrumentu visām sadarbības formām nodokļu jomā. Šobrīd Konvencijai ir pievienojušās 98 valstis, un paredzams, ka Konvencijas dalībvalstu skaits palielināsies.⁴ Praktiski visas valstis, kuras ievieša vai apņēmas ieviest CRS, kā tiesisko pamatu plāno izmantot Konvenciju. Turklāt Konvencija paredz arī informācijas apmaiņu pēc pieprasījuma. Tādējādi pēc tam, kad Latvija saņems informāciju par finanšu kontiem atbilstoši CRS, tai, nepieciešamības gadījumā, būs iespēja pieprasīt detalizētāku informāciju no valsts vai jurisdikcijas (tajā skaitā, no Panamas, Britu Virdžīniju salām u.c.), kurā Latvijas rezidentam ir atvērts konts. Tādējādi arī Konvencija dod VID iespēju cīnīties pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas.

Informācija apmaiņa par patiesā labuma guvējiem. Reaģējot uz “Panamas dokumentu” skandālu, piecu lielāko Eiropas Savienības ekonomiku finanšu ministri vērsās pie G20, lūdzot aicināt atbilstošas starptautiskas organizācijas izstrādāt standartu automātiskai informācijas apmaiņai par patiesā labuma guvējiem. Tas tika

¹Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. OECD, 2014 – p. 7.

² Padomes direktīva 2014/107/ES (2014. gada 9. decembris) ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES attiecībā uz obligāto automātisko informācijas apmaiņu nodokļu jomā – apsvērumu 1.punkts.

³Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters. OECD, 2014 – p. 7.

⁴ Vairāk par Konvenciju un tās ieviešanas stadiju sadalījumā pa valstīm, skatīt: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/conventiononmutualadministrativeassistanceintaxmatters.htm> (skatīts 11.07.2016.). DEKL_FMZino_070716_Panamas_dok.docx; Informatīvais ziņojums "Par atbildīgo institūciju rīcību saistībā ar publiski izskanējušo informāciju par "Panamas dokumentiem"

pamatots ar apstākli, ka patiesā labuma guvēju informācijas sniegšana nodokļu administrācijām būtiski uzlabos nodokļu pārredzamību. Paredzams, ka atbilstoši priekšlikumu līdz šā gada oktobrim izstrādās OECD sadarbībā ar FATF (*Financial Action Task Force*). 2016.gada 5.jūlijā Eiropas Komisija publicēja priekšlikumu Administratīvās sadarbības direktīvas grozījumiem, paredzot plašāku nodokļu administrācijas pieeju informācijai par patiesā labuma guvējiem. Tādējādi jautājums par informācijas apmaiņu par patiesā labuma guvējiem vēl ir izstrādes stadijā, taču paredzams, ka nākotnē arī tas veicinās cīņu pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas, tajā skaitā, slēpjot naudas līdzekļus “ārzonās”.

IV Secinājumi un risinājumi

- Uzreiz pēc tam, kad tika publicēti "Panamas dokumenti" atbildīgās institūcijas aktīvi uzsāka tajos ietverto datu pārbaudi.
- Atbildīgajām institūcijām kriminālprocesu un administratīvo procesu mērķiem jāturpina meklēt veidi, kādā tiesiski iegūt informāciju, kas publicēta “Panamas dokumentos”.
- Lai nodrošinātu vienotu un koordinētu pieeju “Panamas dokumentu” izvērtēšanā, atbildīgajām iestādēm regulāri jāapmainās ar nepieciešamo informāciju.
- Nepieciešams izvērtēt iespējuveikt grozījumus normatīvajos aktos, paplašinot valsts amatpersonu pienākumus attiecībā uz pierādījumu iesniegšanu par to īpašumā esošās mantas izcelsmi.

Finanšu ministra vietā –
Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrs

K.Gerhards

09.08.2016 10:43
4036
Roberts Auziņš
Finanšu ministrijas Nodokļu administrēšanas un
grāmatvedības politikas departamenta
Nodokļu administrēšanas politikas nodaļas vadītāja vietnieks
Tāl. 67083919
roberts.auzins@fm.gov.lv